

NOWA HUTA – MIASTO ZIELONE, MIASTO SOCREALISTYCZNE – KONCEPCJA ARCHITEKTONICZNO KRAJOBRAZOWEJ REWITALIZACJI CENTRUM NOWEJ HUTY

NOWA HUTA – GREEN CITY, CITY SOCREALISTIC – CONCEPT OF ARCHITECTURAL LANDSCAPE REVITALIZATION OF NOWA HUTA DOWNTOWN

Miłosz Zieliński

mgr inż.

Politechnika Krakowska
Wydział Architektury
Pracownia Projektowania Architektury Krajobrazu

STRESZCZENIE

Współcześnie zauważa się kilka kierunków w podejściu do projektowania przestrzeni publicznych w miastach. Nowa Huta jest fascynującym tworem urbanistycznym, której tożsamość wyrasta z genezy socrealistycznej i walorów przyrodniczych. Artykuł prezentuje koncepcję rewitalizacji Centrum Nowej Huty opartej na jej walorach kulturowo naturalnych.

Słowa kluczowe: kierunek kulturowy, kierunek przyrodniczy, materiał biologicznie żywy, koncepcja architektoniczno krajobrazowa.

ABSTRACT

Nowadays, it is noted several trends in the approach to the design of city public spaces. Nowa Huta is a fascinating urban creature whose identity derives from social realism and the genesis of natural assets. The article presents the concept of revitalizing the Centre of Nowa Huta, based on cultural natural values.

Key words: cultural direction, natural direction, alive biological material, landscape architectural concept.

1. KONTEKST URBANISTYCZNY CENTRUM MIASTA JAKO ZWORNIK MIĘDZY TKANKĄ MIEJSKĄ I PRZYRODNICZĄ

Nowa Huta powstała w trudnym dla państwa polskiego okresie. Polityka ówczesnych władz gloryfikująca klasę robotniczą wszelkimi sposobami starała się zamazać skojarzenia z wartościami historycznymi i kulturowymi Polski przedwojennej. Nowo powstałe miasto proletariackie Nowa Huta – mieszkanie dla robotników zatrudnionych w Hucie im. Lenina miało stać się konkurencją dla reakcyjnego Krakowa. Ogromny kombinat metalurgiczny wraz z wybudowanym od podstaw miastem według planu socjalistycznych decydentów miał być powodem do dumy dla całego narodu. Prawdopodobnie m. in. dlatego Nowa Huta dziś często nie wywołuje najlepszych skojarzeń pośród mieszkańców Krakowa. Drugim takim czynnikiem może być fakt niskiego poziomu bezpieczeństwa oraz dużego stopnia chuligaństwa, rozbojów i przestępczości, szczególnie w nowszych nowohuckich osiedlach. Odczuwa się, że dzielnica ta traktowana jest przez mieszkańców Krakowa jak przysłowiowa kula u nogi lub zło konieczne... Powstała jako twór komunistyczny, miała odwrócić uwagę od konserwatywnego, bogatego w zaszczytne dziedzictwo kulturowe i chwalebny historię Krakowa. W dodatku jako miasto przemysłowe, pozostające w opozycji do kulturalnych i inteligentnych tradycji Krakowa. Opinię taką w świadomości utwierdza zapewne tradycja naszej kultury wywodząca się z rytu szlacheckiego, dla którego obce jest uprzemysłowione miasto, a podstawowym skojarzeniem jest malowniczo zlokalizowany dworek oraz duże przywiązanie do własności prywatnej, w przeciwieństwie do wspólnej własności publicznej. Innym argumentem mającym zdegradować Nową Hutę do rangi gorszej dzielnicy jest jej istnienie pomimo tożsamości lokalnej Krakowa. Opinie te są po trosze krzywdzące.

Kraków jest niezaprzeczalnie stolicą kulturalną Polski, ale nie tylko. Swoją pozycję miasto wypracowało jako mocny ośrodek handlowy, akademicki, kulturalny a także przemysłowy. W historii miasta istnieją bardzo silne wątki przemysłowe, sięgające czasów jeszcze sprzed państwowości polskiej, kiedy zamieszkująca te tereny ludność wydobywała zgromadzony w okolicy surowiec naturalny. W wiekach średnich w Krakowie i okolicach bardzo prężnie rozwijał się przemysł wydobywczy soli, siarki, wapienia. W Mogile zaś, czyli na terenach obecnej Nowej Huty, mieściła się huta miedzi.¹ Również w późniejszych wiekach obecność przemysłu w okolicach Krakowa nie była obca. Pod koniec XVIII wieku na południu od centrum miasta powstało miasto rzemieślniczo - przemysłowe Podgórze, które będąc wówczas konkurencją dla Krakowa i efektywnie się rozwijając popychało tym samym Kraków do rozkwitu. Dziś Podgórze jest integralną częścią miasta Krakowa wzbogacając jego historię.

Być może po dłuższej obserwacji Centrum Nowej Huty i analizie jej substancji materialnej, a także kwestii społecznych należy przyjąć inny sposób pojmowania Nowej Huty, a przynajmniej jej centrum.

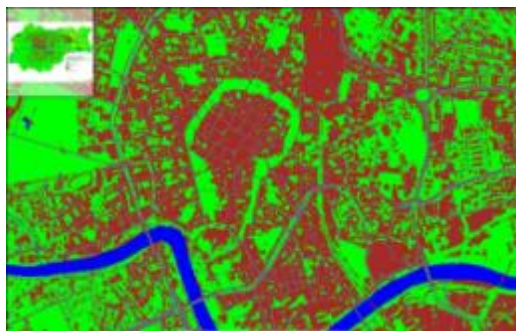
Budowane ogromnym nakładem finansowym i jeszcze większym nakładem pracowniczym centrum, mające przyćmić Kraków, jak każda inwestycja z okresu socjalizmu nie została w pełni zrealizowana. Tym niemniej to co istnieje obecnie, prezentuje niezwykle ciekawy przykład socrealistycznej urbanistyki, przemysłany i zaprojektowany z dbałością zarówno o detal architektoniczny jak i ogólną koncepcję. Kompozycja nawiązująca, jak przystało w realizmie socjalistycznym do renesansowych, a może nawet barokowych założeń, projektowana w połowie XX wieku przez specjalistów, którym narzucano styl i uzasadnienie polityczne, jest dziś niezwykle ciekawym przykładem socrealistycznego układu urbanistycznego w skali europejskiej. Warto bliżej przyjrzeć się Nowej Hucie, zbadać zagrożenia i wszelkie aspekty szkodliwe, wyłapać mocne strony i walory, wyeksponować je i oddać szacunek temu miejscu.

Przestrzeń ta pełna jest tak zwanych chichotów historii. Kombinaty i miasto przemysłowe budowane rękoma zwykłych ludzi dla dumy całego narodu, mające stanowić definicję

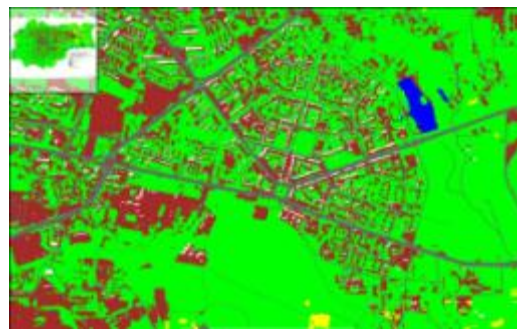
¹ M. Mieźian, *Nowa Huta: Socjalistyczna w formie, fascynująca w treści*, Kraków, Wydawnictwo Bezdroża, 2004

ideologii socjalistycznej, jak na złość stało się jednym z punktów inicjujących narodziny opozycji. To m.in. tu stawiany był pierwszy opór wobec autorytarnych rządów. Tu mieszkająca ludność nie godziła się na pozbawianie jej wartości jakie wyznaje. Mimo że Nowa Huta w partyjnych zamierzeniach miała być idealnym przykładem miasta socjalistycznego bez Boga, tu sprzeciw społeczny najpierw obronił krzyż, a następnie wywalczył budowę kościoła.

Podobnie mają się sprawy w samym układzie urbanistycznym. Choć projektowane w oparciu o naczelnne cechy realizmu socjalistycznego z wyraźnym nawiązaniem do geometrycznych barokowych kompozycji, centrum zostało wyposażone przez projektantów w osiedla mieszkaniowe bardzo silnie inspirowane modernistycznymi jednostkami mieszkaniowymi tzw. neighborhood unit – wydzielonymi osiedlami z przestrzeniami półprywatnymi o wysokim stopniu nasycenia zielenią. Zresztą sama idea połączenia miasta z zakładem przemysłowym nie jest całkiem socjalistycznym wymysłem. Już w XVIII wieku we Francji proponowano osiowe połączenie miasta z kombinatem, co realizowano później w Europie, a także w Polsce.

Il. 1. Analiza pokrycia terenu dla Centrum Krakowa. Kolor jasny – zieleń, kolor ciemny – zabudowa Źródło: www.zielony-krakow.um.krakow.pl, marzec 2009
Fig. 1. Analysis of coverage area for Kraków city center. Light color – vegetation, dark color – building
Source: www.zielony-krakow.um.krakow.pl, march 2009

Il. 2. Analiza pokrycia terenu dla Centrum Nowej Huty. Kolor jasny – zieleń, kolor ciemny – zabudowa Źródło: www.zielony-krakow.um.krakow.pl, marzec 2009
Fig. 2. . Analysis of coverage area for Nowa Huta city center. Light color – vegetation, dark color – building
Source: www.zielony-krakow.um.krakow.pl, march 2009

Kompozycja urbanistyczna oparta jest na głównej osi o przebiegu północ – południe. Punktem centralnym jest Plac Centralny (obecnie Rondo Regana)², który podobnie jak wiele z pierwotnych koncepcji nie został zrealizowany według planowanej formy. Zastanawiający jest fakt, że główna oś nie prowadzi dokładnie z północy na południe, ale jest nieco przesunięta w kierunku zachodnim. Nie wiadomo dlaczego twórcy tak postanowili. Być może była to bardzo subtelna manifestacja ich własnych przekonań i delikatne zwrócenie się w kierunku zachodu, mimo iż projektowanie odbywało się według z góry narzuconych zasad³, i określonych idei socjalistycznych. Centrum Nowej Huty miało stanowić

² Obecna oficjalna nazwa nie przyjęła się. Nazwa Plac Centralny tak zakorzeniła się tak w świadomości mieszkańców, że jest do dziś używana w mowie potocznej.

³ W kwietniu 1950 roku podczas Krajowej Rady Architektów, członków PZPR stwierdzono, że polska architektura idzie złą drogą, tzn. zachodnioeuropejskie tendencje były uważane za brzydkie lub obojętne, niewnoszące nic dobrego do architektury i urbanistyki. Propaganda komunistyczna przekonywała, że powstające wówczas budynki nie mają nic wspólnego z charakterem miast polskich, nie wnoszą nic co mogłoby powodować przywiązanie oraz patriotyzm lokalny mieszkańców. "W architekturze zapanował bezduszny kosmopolityzm – beznarodowość". W związku z tym wprowadzono doktrynę sztuki realizmu socjalistycznego. „Realizm socjalistyczny nie jest teorią wymyśloną gwoli zbawienia architektury. Jest to metoda stosowana we wszystkich dziedzinach działalności artystycznej, zrosnięta z marksizmem – leninizmem w sposób nierozdzielny, stanowiąca o jego istotą część. Służy ona wielkiej budowie nowej kultury, która według wskazań Stalina powinna być socjalistycz-

obiekt reprezentacyjny, bogaty w detal i dekorację architektoniczną oraz niezwykle ozdobny rysunek nawierzchni będące odpowiedzią na socrealistyczne założenia stylowe, gdzie nawiązanie do architektury narodowej jest jedną z cech naczelných. Dlatego ukończone obiekty cechują wyraźne odniesienia i inspiracje warsztatem twórczym renesansu i baroku.

Osiedle Centrum E, powstałe na początku lat 90., łamie linie zabudowy Placu Centralnego, zaburzając tym samym symetrię skweru. Nie jest to bagatelna sprawa, gdyż w kompozycji urbanistycznej, która oparta jest na osiowym układzie, kluczową rolę odgrywa oś główna. Zbliżenie się do tej osi osiedla Centrum E implikuje zmianę proporcji skweru i zaburzenie równowagi w percepcji tego wnętrza. Samo osiedle reprezentuje styl postmodernistyczny, który pozwalając projektantowi na dużą dowolność w interpretacji i inspiracji, pozwala na dość śmiało nawiązania i cytaty historyczne. Centrum E jest niejako żartem czy intelektualną odpowiedzią na socrealistyczną architekturę zabudowy Placu Centralnego.

Równie niekorzystnym elementem jest agresywna i zbyt „ciężka” kompozycja osiedla, które swoją masą obciąża południowo-wschodni narożnik kompozycji i stanowi odrębny byt, nie nawiązując zastanej architektury. Ta obca tkanka bardzo wyróżnia się w rzucie z góry, a także zdaje się dominować w widoku z Placu Centralnego.

Aleja Róż także przeszła modernizację, po której miała zachować placowy i reprezentacyjny charakter. Nastąpiła wymiana nawierzchni, zostały dodane takie elementy, jak scena oraz kamienne postumenty, mające służyć za miejsca czasowych ekspozycji artystycznych. Trochę puste wydaje się miejsce w którym stał monument Lenina. Brakuje tu akcentu, który porządkowałby przestrzeń.

Ogromną zaletą Centrum Nowej Huty jest wyposażenie tamtejszych osiedli mieszkaniowych w zielen. Ta cecha wyróżnia je spośród innych budowanych później, a także ściślego centrum Krakowa.

Lokalizacja Nowej Huty we wschodniej części miasta Krakowa na lewym brzegu Wisły to ważne strategicznie miejsce, szlak Kraków – Sandomierz, który od średniowiecza odgrywał ważną rolę w handlu i transporcie. Dodatkowo centrum Nowej Huty usytuowane jest na górnej terasie rzeki Wisły, zakończonej wysoką na ok. 8–10 m skarpą od strony południowej, skąd roztacza się wyśmienity widok na dolinę Wisły, Pogórze Wielickie, Beskidy, a przy dobrej widoczności także na Tatry. Południowe zamknięcie głównej osi kompozycyjnej nie zostało nigdy ostatecznie zdefiniowane. Istniało kilka koncepcji zamknięcia Placu Centralnego pierzeją zabudowy. Zgodnie z pierwotną koncepcją miał się tam mieścić gmach domu kultury⁴ ze znajdującym się na jego zapleczu parkiem starorzecza Wisły⁵. W dalszych latach zagospodarowaniem tej przestrzeni mieli się zająć m.in. Romuald Loegler czy Wojciech Obtulowicz, lecz ostatecznie pozostaje ona niezabudowana tworząc intrygujące otwarcie widokowe na Łąki Nowohuckie⁶, a w szerszym kontekście na makrownętrze od Krakowa po Tatry.

Same Łąki Nowohuckie zostały uznane za obszar unikatowy pod względem bioróżnorodności w skali miasta. Znajduje się tu ponad 10 zbiorowisk roślinnych, a najcenniejszą z grup zwierząt są ptaki. Spośród 63 żerujących tu gatunków 34 gniazduje. Łąki te są częścią pradoliny Wisły, która należy do ważniejszych w Europie korytarzy ekologicznych⁷.

na w treści i narodowa w formie” Kotarbiński A. *Realizm socjalistyczny w architekturze*, Katowice, Spółdzielnia wydawniczo – oświatowa „Czytelnik” 1952, s.2, 6.

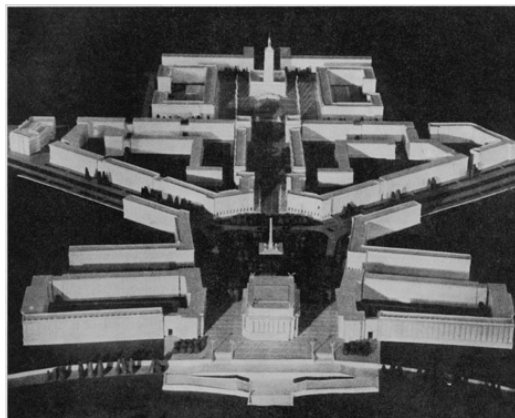
⁴ *Nowa Huta architektura i twórcy miasta idealnego niezrealizowane projekty*, red. Biebrzycka A, Kraków, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, 2007, s.54.

⁵ Gawryluk B, *Fenomen Nowej Huty*, Aura nr 6, 2009, s 8–12.

⁶ Aktualnie Łąki Nowohuckie mają status Użytku Ekologicznego.

⁷ Kudłek J, Pępkowska J, *Przyroda Krakowa*, Kraków, Uniwersytet Jagielloński, 2005, s.50.

Zatem niejako samoczynnie niezabudowany skwer na południe od Placu Centralnego stał się bramą pomiędzy dwoma bytami: tkanką urbanistyczną oraz tkanką przyrodniczą. Bogactwo zieleni miejskiej wewnątrz komponowanej zabudowy wraz z wartościowymi terenami przyrodniczymi tworzy niezwykle ciekawą formę i buduje tożsamość lokalną Centrum Nowej Huty jako Miasta Zielonego.

Il. 3. Makieta śródmieścia Nowej Huty, widok od południa, projekt. T. Ptaszycki z zespołem. Źródło: *Architektura Polska 1950-1951*, Warszawa, Instytut Urbanistyki i Architektury, PTW 1953.

Fig. 3. Nowa Huta city center model, view from south. Author: T. Ptaszycki with a team, Source: *Architektura Polska 1950-1951*, Warszawa, Instytut Urbanistyki i Architektury, PTW 1953.

Il. 4. Zdjęcie lotnicze od strony południowo - wschodniej Źródło: IX Międzynarodowe Biennale Architektury w Krakowie. Materiały konferencyjne, Kraków 2002, wyd. DjaF, SARP Kraków.

Fig. 4. Air photo from south - east side. Source: IX International Biennale of Architecture Cracow 2002, conference materials, Kraków 2002, wyd. DjaF, SARP Kraków.

Il. 5. Łąki Nowohuckie zimą. Widok z kępy drzew na skarpie, Źródło: fot. Autora.

Fig. 5. Nowohuckie Meadows by winter. View from clump of trees on the scarp. Source: The Author's photo.

Minęło ponad 60 lat od czasu położenia pierwszej cegły w Nowej Hucie. Zmienił się ustrój polityczny, gospodarka centralnie sterowana została zastąpiona wolnorynkową. Znikł socrealizm, niepotrzebne jest idealne miasto przemysłowe, ale Nowa Huta pozostała. Dla niektórych jest symbolem czasów minionych, traktowana z lekceważeniem, drwiną lub może niesmakiem. Dla innych jest ciekawostką, atrakcją turystyczną. Niewątpliwie jednak dla sporej części ludzi jest ona domem. Miejscem życia. Co więcej, przez ponad półwie-

cze Nowa Huta przyrosła do miasta Krakowa, będąc jego najmłodszą „siostrą” wzbogaca go o historię najnowszą.

Trudno jest kontrolować koleje losu, czasem wręcz jest to niemożliwe, dlatego nie należy odcinać się od pewnych, być może czasem niewygodnych zakrętów historii. Poznanie dziedzictwa i jego twórcze wzbogacanie gwarantuje rozwój kulturalny. Poznanie przeszłości i szacunek do niej daje szansę na budowanie życia społecznego bez popełniania błędów przeszłości. Mawia się, że kto nie zna historii, jest skazany na jej powtarzanie⁸. Warto więc mieć szacunek to tego co już jest za nami, ponieważ wyrastamy z naszej historii podobnie jak przyszłe pokolenia będą wyrastały z naszej współczesności.

Istnieje potrzeba spojrzenia na Nową Hutę jak na miejsce, z którego Kraków mógłby stworzyć kolejny element, dla którego warto do Krakowa przyjechać. Może należy wyjść naprzeciw problemowi i nadać Nowej Hucie należyty wyraz, by z zapomnianej dzielnicy stała się atrakcyjnym punktem na turystyczno - kulturalnej mapie Krakowa? A dodatkowo zadbać o mieszkańców owej dzielnicy, którzy mają prawo do życia w zadbanym i bezpiecznym miejscu.

Projekt koncepcyjny przestrzeni publicznej w samym sercu Nowej Huty będzie miał charakter rewaloryzacji, polegającej na przywróceniu temu najbardziej reprezentacyjnemu miejscu dawnej świetności, a może nawet nadaniu mu świetności, której nie zdołało jeszcze uzyskać. Koncepcja taka powinna opierać się na wykorzystaniu mariażu bytu kulturowego i przyrodniczego.

2. WIZJA KRAJOBRAZU MIEJSKIEGO OPARTA NA DWÓCH BYTACH: MIEJSKIM I PRZYRODNICZYM

2.1. Aleja Róż – ta najbardziej wysunięta na północ część opracowania wyróżnia się wśród pozostałych projektowanych wewnątrz urbanistycznych. Jest to plac w formie szerokiej ulicy – deptak. Reprezentacyjny plac miejski podobny geometrycznie do Ulicy Ufizzi we Włoszech. Jest także najbardziej kulturową formą w całym trójelementowym zespole. Dodatkowo w 2003 roku przeszedł modernizację, która objęła wymianę nawierzchni oraz montaż oświetlenia. Przeprowadzony wówczas remont faktycznie polepszył wygląd alei, lecz wśród mieszkańców nie brakowało głosów rozżalenia, że oto Aleja Róż stała się bezduszną przestrzenią, w której trudno znaleźć miejsce, gdzie można by przysiąść i zamienić parę słów ze znajomym. Było to powodem decyzji aby placu tego nie przeprojektować lecz wyposażać go w brakujące elementy. Jednym z najbardziej widocznych dysonansów przestrzennych był wyraźny brak akcentu lub dominanty, która tak zdefiniowałaby przestrzeń, aby wypełnić brak bryły wolnostojącej jaką stanowił pomnik Lenina. Efekt ten uzyskano, proponując w tym właśnie miejscu instalację sadzawki z fontanną, której wertykalna forma i bryła, o gabarycie zbliżonym do nieistniejącego pomnika wypełni pustą aktualnie przestrzeń. Obiekt ten celowo pozbawiony jest treści ideowej w celu uniknięcia zastępowania jednej idei kolejną. Jedynym zadaniem tej sadzawki jest oddziaływanie w przestrzeni – bycie swego rodzaju landmarkiem. Jest to konstrukcja żelbetowa składająca się z czterech pylonów zamykających się w prostopadłościan. Otwory uzyskane ze złożenia pylonów odwzorowują kształt obelisku z Placu Centralnego. Po wewnętrznych powierzchniach pylonów spływa woda, tworząc cztery kurtyny wodne.

Kolejnym elementem, jaki został dodany, to kwatery kwiatowe, z zainstalowanymi ławkami pośrodku. Wnętrze kwater wypełniają ozdobne odmiany róż. Jest to zabieg mający na celu podtrzymanie sześćdziesięcioletniej już tradycji i wzmocnienie tożsamości. Dla mieszkańców Nowej Huty Aleja Róż od zawsze kojarzy się właśnie z tym motywem ozdobnym. Kwatery zbudowane są ze ścianek żelbetowych z okładziną piaskowcową.

⁸ „Ci, którzy nie znają swojej historii, są skazani na jej powtarzanie.” Jose Ortega y Gasset

Il. 6. Wizualizacja fontanny – nowego akcentu kompozycyjnego na osi Alei Róż. Źródło: archiwum Autora.

Fig. 6. Fountain visualization - new compositional accent. Source: The Author's archive.

Dodatkowo na przewężeniu w południowej części alei, gdzie ściany zabudowy prezentują najbardziej ozdobny styl socrealistyczny, została wprowadzona sadzawka o układzie podobnym do wcześniej omówionych kwater różanych. Sadzawka ta gładkim lustrem wody pozwala na grę odbić elementów architektonicznych, nawiązując do renesansowych obiektów ogrodowych.

Pierzeje wschodnia i zachodnia alei tworzone przez bloki zabudowy wzbogacone zostały zielenią wysoką w postaci szpalerów lipowych (obecne szpalery należy uzupełnić). Pod parasolem drzew umieszczone są ławki dające perspektywę na cały plac. Na pierwszym planie pozostawiony został element po ostatniej modernizacji, a mianowicie graniaste postumenty odgrywające rolę podstaw pod plenerową ekspozycję sztuki. Osiowy układ założenia podkreślany jest przez rytm elementów ustawionych na osi (od północy: kwatery różana, fontanna, kwatery różana, sadzawka). Sama oś zaś została wyznaczona przez rysunek nawierzchni, która ciągnąc się Aleją Róż przedostaje się na Plac Centralny.

Il. 7. Wizualizacja Alei Róż od strony północnej. Źródło: il. Archiwum autora.

Fig. 7. Aleja Róż visualization. View from north side. Source: The Author's archive.

2.2. Plac Centralny – to serce całego układu urbanistycznego i to nie tylko pod względem symbolicznym, ale także technicznym. Miejsce to bowiem odpowiada za transport, będąc ważnym punktem na planie komunikacji publicznej, a także samochodowej. Co więcej, funkcja ta towarzyszy placowi od początku istnienia, z tą jednak różnicą, że obecnie zdecydowanie zdominowała Plac Centralny. Powyższe, a także brak możliwości

szybkiego i bezkolizyjnego przedostania się na zielony teren skweru pomiędzy Nowohuckim Centrum Kultury a Centrum E zrodziło pomysł do zaprojektowania Placu Centralnego jako przestrzeni o dwupoziomowej strukturze. Celem było przeprowadzenie ruchu pieszego pod obecnym poziomem alei Jana Pawła II. Ruch samochodowy, który okala plac od zachodu, północy i wschodu został ograniczony wyłącznie do samochodów osobowych. Nawierzchnia pasów jezdnych z bruku o jasnym kolorze ograniczy prędkość i zwróci uwagę kierowców na to, że są w tym miejscu jednymi z użytkowników, a nie jedynymi użytkownikami. Podobnie rysuje się kwestia ruchu tramwajowego, który zostanie w obecnej formie, z lekką korektą ustawienia przystanków i zmianą na torowiska z wydzielonym pasem ruchu, wyłożonych matami wibroabsorbcyjnymi o nawierzchni trawiastej. Ciężar transportu publicznego ma przesunąć się właśnie na tramwaje, które są dobrym połączeniem Nowej Huty ze Starym Miastem.

Północna część pozostaje na obecnym poziomie i pełni funkcję reprezentacyjnego placu, zorganizowanego przez stojący w geometrycznie wyznaczonym środku placu obelisk. W nim ukryte są dwie windy do położonego 6 metrów niżej dolnego poziomu. Za komunikację pionową, oprócz wid odpowiadają symetrycznie rozmieszczone po obu stronach obelisku schody. W zachodniej części znajduje się także pochylnia dla wózków dziecięcych i inwalidzkich. Ściana wschodniej części dolnego poziomu rozwiązana została na zasadzie podcieni, w których mieszczą się obiekty komercyjne, takie jak sklepiki i kawiarenki. Centralny punkt tego poziomu zaakcentowany jest obniżeniem terenu dla donicy z soliterowym okazem drzewa. Samo przejście podziemne jest w istocie podziemnym placem (o szerokości ok. 50 metrów), którego obie ściany zapewniają bogaty program funkcjonalny. Planowana jest tam m. in. lokalizacja Siedziby Muzeum Miasta Krakowa – filii nowohuckiej a także obiekty kulturalne, handlowe i gastronomiczne.

Il. 8. Wizualizacja Placu Centralnego od strony północnej. Źródło: il. archiwum Autora.

Fig. 8. Plac Centralny visualization. View from north side. Source: The Author's archive.

Dwupoziomowa forma placu pozwala na pogodzenie dwóch funkcji Placu Centralnego – wygodnego i bezpiecznego węzła komunikacyjnego o reprezentacyjnej randze oraz przejścia do strefy wypoczynkowej. Górna część placu realizuje właśnie tę pierwszą funkcję. Poziom dolny natomiast staje się bardziej wyizolowanym wnętrzem, kameralną przestrzenią, żyjącą trochę innym już życiem.

Doposażenie przestrzeni placu w drzewa spowodowało zmiękczenie kulturowej tkanki, nie przekształcając krajobrazu urbanistycznego w sztucznie znaturyzowany. Niemniej jednak wprowadzenie roślinności nawet tej wysokiej było pożądane ze względu na zintegrowanie wszystkich wnętrzą tak, aby ten trójelementowy zespół urbanistyczny stanowił

spójną całość. Oprócz roślinności, która dla Nowej Huty jest przecież motywem tradycyjnym, funkcje takiej spiny pełnią wykorzystane materiały i ich kolorystyka.

Dolny poziom placu, będący już osobną wydzieloną przestrzenią, otwiera się widokiem na skwer – miejsce rekreacji i wypoczynku.

Il. 9. Wizualizacja dolnego poziomu Placu Centralnego od strony północnej. Źródło: il. archiwum Autora.

Fig. 9. Plac Centralny bottom level visualization. View from north side Source: The Author's archive.

2.3. Skwer – najbardziej południowa część zespołu. Jednocześnie najbardziej przyrodnicza i najbogatsza w walory widokowe. Od początku istnienia Nowej Huty przestrzeń niezagospodarowana. Jest to znamienne - w ciągu 60 lat istniało wiele koncepcji i projektów na zagospodarowanie skweru i tym samym południowe zamknięcie kompozycji urbanistycznej, jednak nigdy żaden z nich nie doczekał się realizacji. Dziś miejsce to cieszy się ogromnym zainteresowaniem mieszkańców, zwłaszcza najbliższych, czyli lokatorów osiedla Centrum E. Wykorzystują je jako swój przydomowy ogródek, bawiąc się z dziećmi, wyprowadzając psy, a nawet opalając się, wykorzystując znakomite warunki słoneczne. W zwieńczeniu koncepcji nie mogło więc stać się inaczej i teren ten musiał zostać zagospodarowany jako uporządkowana przestrzeń rekreacji oraz odpoczynku o wymowie mocno przyrodniczej.

Jeden z budynków osiedla Centrum E, będący jednocześnie wschodnią pierzeją skweru, łamie linię zabudowy Placu centralnego i całą swoją szerokością zajmuje teren skweru. Tym sposobem zaburzona została proporcja zieleńca, a osiowy układ został zdeformowany. Jednym z pierwszych zadań było więc odzyskanie symetrii i optyczne wyrównanie linii zabudowy. Do tego celu posłużył tematyczny ogród dzikich traw po zachodniej stronie skweru oraz zieleń maskująca budynek Nowohuckiego Centrum Kultury. Ogród dzikich traw stanowi swobodną kompozycję i ma budzić wyraźne skojarzenia z pobliskimi łąkami Nowohuckimi. Pośród gatunków dzikich traw (głównie związanych z terenami podmokłymi, przybliżających zagadnienia związane właśnie z tego typu siedliskiem) znajdują się instalacje ramy – bramy, pełniące funkcję ekspozycji plenerowych.

Na skwer od strony Placu centralnego wchodzi się spod alei Jana Pawła II łagodnym pochyłem. Układ ścieżek nie jest przypadkowy, ponieważ powtarza układ ścieżek wydeptanych przez przechodniów, a więc gwarantuje najbardziej funkcjonalną konfigurację. Dla podkreślenia układu osiowego środkiem biegnie główna aleja spacerowa, która zwieńczona jest platformą widokową. Jej zadaniem jest udostępnienie szerokiego widoku na makrownętrze krajobrazowe od Krakowa aż po Tatry. Konstrukcja ta, będąca przedłużeniem deptaka spacerowego, zamyka osiowe założenie kompozycyjne, jednocześnie otwierając dalekie widoki. Dodatkowo platforma omija znajdujące się po zachodniej stronie zadrzewienie, stanowiące ważny dla zachowania bioróżnorodności element przyrodniczy.

Środek skweru zaplanowany jest jako duży trawnik – miejsce do gier i zabawy. Delikatny spadek terenu w kierunku południowym zainspirował autora do wykorzystania tej niepełnej półtorametrowej różnicy wysokości do kaskadowego układu trawników umocnionych murkami oporowymi o wysokości 50 cm, tak by stały się miejscami do siedzenia. Na południowo-wschodnim krańcu skweru zaproponowano zainstalowanie stałych leżaków z drewna klejonego.

Il. 10. Wizualizacja skweru jako przestrzeni rekreacyjnej o walorach krajobrazowych. Źródło: il. archiwum Autora.

Fig. 10. Square as a recreational space with scenic values. View from north side Source: The Author's archive.

Il. 11. Wizualizacja platformy widokowej jako zakończenia głównej osi kompozycyjnej - element udostępniający dalekie widoki. Źródło: il. archiwum Autora.

Fig. 11. Viewing platform which is end of main compositional axis. Element in providing long views. View from north side. Source: The Author's archive.

Il. 12. Skwer rekreacyjny jako południowe zamknięcie założenia. Źródło: il. archiwum Autora

Fig. 12. Recreational square as a southern closure of whole conception. Source: The Author's archive

Il. 13. Widok całości założenia z lotu ptaka. Źródło: il. archiwum Autora
 Fig. 13. Totality view. Air photo. Source: The Author's archive

3. KONCEPCJA NOWEGO CENTRUM NA TLE PODOBNYCH REALIZACJI

Przestrzeń publiczna w układzie miasta ma swoje początki już w czasach antycznych, w których życie towarzyskie, polityczne czy handlowe toczyło się właśnie w takich miejscach. Projektowanie przestrzeni publicznych w miastach także dziś jest istotne. Zmiana upodobań społecznych i zamykanie do prywatnej przestrzeni współczesnego człowieka zrodziło problem samotności mimo obecności innych ludzi. Izolacja jednostki ludzkiej ma miejsce zarówno w dużych zespołach mieszkaniowych, jak i niewielkich osiedlach, gdzie wydawać by się mogło, że wszyscy powinni się znać. Dziś przestrzeń publiczna nie tylko tworzy tożsamość miasta, ale także powinna stać się miejscem spotkań i życia współczesnego człowieka. Przestrzeń ta staje się dziś salonem dla sporej liczby użytkowników, których głos i potrzeby nie są bez znaczenia. Coraz częściej słyszy się o potrzebie ożywienia zapomnianych przestrzeni publicznych. Mieszkańcy powoli zdobywają świadomość, że ich mieszkanie nie kończy się na drzwiach wejściowych, ale jest kontynuowane także poza nimi. Warunkiem jest atrakcyjność owej przestrzeni za drzwiami. Rolą projektanta jest takie przekształcenie i podanie przestrzeni użytkownikom, aby każdy z nich miał poczucie tożsamości z tym miejscem i uważał je za „swoje”. Takie podejście gwarantuje zainteresowanie mieszkańców, troskę o wspólną własność i długą egzystencję przestrzeni publicznej⁹.

„Ulice dla ludzi”, „Dużo zieleni mało kamieni”, „Drobne interwencje zmieniają świat”¹⁰ oto kilka haseł wypracowanych podczas kolegium pisma *Architektura Murator*, które mają zwracać uwagę projektantów na ulice, place, skwery i ich publiczny charakter.

⁹ Pawłowska K, *Przeciwdziałanie konfliktom wokół ochrony i kształtowania krajobrazu*, Kraków, Politechnika Krakowska, 2008, s. 25-28,

¹⁰ *Architektura Murator*, 2009 nr 5(176), okładka

Krajobraz miejski nierozzerwalnie związany jest zarówno z wielkokubaturowymi obiektami architektonicznymi, jak i z tkanką organiczną. Wzajemne relacje pomiędzy nimi, proporcje, funkcja i forma stanowią o jakości samej przestrzeni, a także o jakości życia tych, którzy z tej przestrzeni publicznej korzystają.

Aktualnie rysuje się kilka tendencji w tworzeniu krajobrazu miejskiego. Na dwóch biegunach znajdują się podejście zagospodarowania kulturowego, w którym przeważa tkanka budowlana, a zieleń staje się jedynie detalem, oraz podejście bardziej przyrodnicze, w którym do zabudowanej przestrzeni miasta wprowadza się nowy byt, niemal w całości utworzony z materiału roślinnego.

Kilka poniższych przykładów prezentuje obecne tendencje w projektowaniu przestrzeni publicznych na świecie. Wszystkie poniższe realizacje zostały wykonane po 2000 roku, więc reprezentują podejście najnowsze.

Stadtlounge w St. Gallen w Szwajcarii. Realizacja ta ukończona w 2005 roku, może służyć jako ilustracja do odważnego, aczkolwiek intrygującego, podejścia projektowego. W tej realizacji zdecydowanie przeważa podejście kulturowe. Niemal dosłownie przestrzeń publiczna została potraktowana jako salon miasta. Odważna i wyrafinowana forma placu miejskiego, na którym zieleń została ograniczona niemal do zera; przestrzeń placu pokryta została granulowaną czerwoną gumą imitującą wykładzinę lub dywan. Nasuwa się skojarzenie z reprezentacyjnym czerwonym dywanem - miejscem pełnym splendoru.¹¹ Takie zagospodarowanie przestrzeni tworzy bardzo silny akcent. Tak ekstrawaganckie potraktowanie tematu zaskakuje tym bardziej, że jest to stare miasto o bardzo konserwatywnych tradycjach.

Il. 14. Realizacja przestrzeni publicznej jako salonu miasta w St.Gallen. Przykład kierunku kulturowego. Źródło: il. Krajobraz miejski, nowe trendy, nowe inspiracje, nowe rozwiązania.

Fig. 14. Implementation of public space as a city salon in St.Gallen. An example of the cultural direction. Source: Krajobraz miejski, nowe trendy, nowe inspiracje, nowe rozwiązania.

Innym przykładem najnowszej realizacji jest główny plac Manchesteru – miasta przemysłowego cierpiącego z powodu braku terenów zielonych. Poddany rewitalizacji w 2002 roku **Piccadilly Gardens** to skwer otoczony infrastrukturą komunikacyjną (arterie kołowe oraz linie tramwajowe) oraz budynkami biurowymi. Wydaje się, że twórcy starali się zrekomensować deficyt zieleni w mieście, umieszczając w jego centrum wielki trawnik. Żyjąca nawierzchnia zaprasza swoją miękkością pracowników sąsiednich biurowców oraz podróżnych. Dzięki temu plac miejski staje się miejskim ogrodem. Bariere między

¹¹ Lasantos Quartino A., Vranckx B. Krajobraz miejski, Nowe trendy, Nowe inspiracje, Nowe rozwiązania, 2008 Tmc Warszawa, s. 241.

ogrodem a ruchliwą ulicą tworzy pawilon wykonany według projektu Tado Ando, mieszczący punkt informacyjny i kawiarnię.¹² Taki kierunek projektowania głównej przestrzeni miejskiej, w którym twarda struktura urbanistyczna zostaje zmiękczone materiałem biologicznie żywym, wydaje się być słuszny szczególnie na obszarach o wysokim stopniu nasycenia zabudową.

Il. 15. Piccadilly Gardens. Przykład rewitalizacji głównego placu miejskiego w obszarze zdominowanym zabudową. Źródło: il. *Krajobraz miejski, nowe trendy, nowe inspiracje, nowe rozwiązania.*

Fig. 15. Piccadilly Gardens. An example of revitalizing the main city square in the building dominated area. Source: *Krajobraz miejski, nowe trendy, nowe inspiracje, nowe rozwiązania.*

Przykład z St. Gallen można umiejscowić na jednym biegunie tendencji we współczesnym projektowaniu architektoniczno – krajobrazowym, Piccadilly Gardens znajdzie się w połowie skali, natomiast singapurska propozycja **One North** z 2006, powinna reprezentować biegun podejścia przyrodniczego. Kompletny projekt urbanistyczny rozwoju obszaru One North obejmuje obszar ok. 260 ha i ma być ukończony w ciągu 15 – 20 lat. Plan opracowany przez biuro Zahy Hadid przewiduje umieszczenie tam budynków handlowych, akademickich, mieszkalnych i rekreacyjnych, mających charakteryzować się wykorzystaniem najnowszych technologii. Na przykład na terenie całej przestrzeni publicznej (tj. ok. 10 ha) stanowi strefę wi – fi gdzie można bezprzewodowo łączyć się z internetem.¹³ Centrum nowo powstającego obszaru One North w Singapurze zostało potraktowane jako ogród miejski. Otoczony budynkami użyteczności publicznej, akademickimi i mieszkalnymi ma stanowić przestrzeń publiczną będącą jednocześnie „płucami” dla tego układu urbanistycznego. Co ciekawe, park planowany jako „zielone płuca” miasta jest także pierwszą tego typu przestrzenią publiczną stanowiącą połączenie terenów zielonych z arteriami komunikacyjnymi na zasadzie miasta ogrodu.¹⁴

¹² Ibidem, s.119.

¹³ Ibidem, s.125.

¹⁴ Vidiella A. S. *Atlas współczesnej architektury krajobrazu*, 2009, Tmc Warszawa, s.182–189.

Il. 16. Park One North – przykład realizacji przestrzeni publicznej jako „zielonych płuc” będących zapleczem rekreacyjno – komunikacyjnym miasta. Kierunek przyrodniczy: Źródło: Krajobraz miejski, nowe trendy, nowe inspiracje, nowe rozwiązania.

Fig. 16. Park One North, an example of public space as a green lung of recreational and communicational facilities. The natural direction. Source: Krajobraz miejski, nowe trendy, nowe inspiracje, nowe rozwiązania.

Koncepcja Centrum Nowej Huty jako zwornika między tkanką miejską i przyrodniczą wyrasta z tożsamości tego miejsca i uwarunkowań lokalnych. Jednocześnie wpisuje się we współczesne tendencje w projektowaniu przestrzeni publicznych. Wzbogacanie miejskich centrów w zieleń nie tylko zmiękcza sztywne w wyrazie zespoły urbanistyczne, ale także pozwala uzyskać bardziej przyjazne dla ludzkiej egzystencji przestrzenie.

NOWA HUTA – GREEN CITY, CITY SOCREALISTIC – CONCEPT OF ARCHITECTURAL LANDSCAPE REVITALIZATION OF NOWA HUTA DOWNTOWN

1. URBAN CONTEXT OF CITY CENTRE AS A KEYSTONE BETWEEN URBAN AND NATURAL FABRIC

Nowa Huta was built in a difficult period for the Polish state. Policy of the rulers' exaltation of the working class in all ways sought to obliterate associations with the historical and cultural values of pre-war Polish. The newly created proletarian city of Nowa Huta - a flat for the workers employed in Lenin Ironworks had become a competition for the traditionalistic Krakow. A huge steelworks with a city built from zero, according to the plan of the socialist-makers had to be a source of pride for the entire nation. Probably among others Nowa Huta, often does not have the best connotations among the inhabitants of Krakow nowadays. It was created as a product of a communist, was to divert attention from the conservative, honorable rich cultural heritage and glorious history of Krakow. In addition, as an industrial city, in opposition to the cultural traditions of Krakow. Krakow is undoubtedly the cultural capital of Poland, but not only. Its position as the city has

developed a strong trading, academic, cultural center and industrial also. In the history of the town are very strong industry topics, ranging from before the time of the Polish state, when the population living in those areas mined in the area gathered natural material. In the Middle Ages in Krakow and its surroundings very rapidly developed mining of salt, sulfur, limestone. At the end of the eighteenth century to the south from the city center was the city craft - industrial Podgórze that while the competition for Krakow and effectively drove up developing the same Krakow to flourish. Today Podgórze is an integral part of the city of Krakow enriching its history. Nowa Huta built a huge financial effort, and an even greater effort Centre Staff, to overshadow Krakow, like any investment from the period of socialism has not been fully realized. Nevertheless, what exists today, presents a very interesting example of social realist urbanism, conceived and designed with attention to both the architectural detail and overall concept. Composition, referring, as befits the socialist realism of the Renaissance, Baroque and even the assumptions proposed in the mid-twentieth century by specialists, which imposes a style by political reasons, is today an interesting example of socialist realist urban planning in Europe. Designed based on the characteristics of socialist realism primates with a clear reference to the geometrical baroque compositions, the center has been equipped by the designers in the residential areas very strongly inspired by the so-called modernist housing units. neighborhood unit - separated with half private spaces neighborhoods with a high degree of saturation of vegetation. A great advantage of the Centre of Nowa Huta is to equip the local housing estates in green. This feature distinguishes them from others built later, and the very center of Krakow.

Location of Nowa Huta in the eastern city of Krakow on the left bank of the Vistula is a strategically important location, the route Krakow - Sandomierz, which since the Middle Ages played an important role in trade and transport. In addition, the center of Nowa Huta is located on the upper terrace of the Vistula River, ending a high of about 8-10 m high escarpment on the south side, offering a perfect view of the valley of the Vistula, the Wieliczka Foothills, Beskidy Mountains, and with good visibility the Tatra Mountains.

Southern ending the main compositional axis has never been definitively defined. Ultimately it remains undeveloped creating an intriguing opening at Nowohuckie Meadows, in the broader context of the "makroinside" from Krakow to the Tatra Mountains. Vacant square to the south of Central Square has become a gateway between the two entities: the urban tissue and the tissue of nature. The richness of urban green areas inside the building with valuable natural areas creates a very interesting form of local identity the Centre of Nowa Huta as a Green Town. Therefore the idea of restoration of the center should be based on the combination of cultural and natural being as a local heritage.

2. URBAN LANDSCAPE VISION BASED ON TWO BEINGS: URBAN AND NATURAL

2.1. Avenue of the Roses - the most northerly part of the study stands out among the other proposed urban interiors. It is a square in the form of a wide street - pedestrian zone. The stately town square is geometrically similar to the Street Ufizzi in Italy. It is also the most cultural form three elements agreement. One of the most obvious spatial dissonance was a distinct lack of emphasis or dominant, which would define such a space to fill the lack of past a solid free-standing statue of Lenin. This is achieved by proposing in this place the installation of a pond with a fountain, a vertical form and solid, with shape close to nonexistent memorial will fill the currently empty space. Another element that was added, the headquarters of flowers, with installed benches in the middle. The interior accommodations fill ornamental varieties of roses. It is a procedure designed to maintain sixty-year tradition, and the strengthening of identity. For residents of Nowa Huta Avenue of Roses has always been associated just with this decorative motif. Frontage east and west avenues created by the building blocks have been enriched by high vegetation in the form of rows of lime.

2.2. Plac Centralny – the heart of the whole urban system, not only in terms of symbolic, but also technically. This place is in fact responsible for transport, being an important point on the map of public and private transport. What's more, this feature is accompanied by disposal, from the beginning, but with the difference that it is now by far dominated the Plac Centralny. In this conception Plac Centralny was designed as a space of two-storey structure. The aim was to conduct a pedestrian alley at the current level of John Paul II. Traffic, which is surrounded by a square from the west, north and east has been restricted to passenger cars. The northern part remains at current level and acts as a representative of the square, organized by standing in the middle of the square fixed geometrically needle where are hidden two elevators located 6 meters below the lower level. For vertical communication, symmetrically are arranged stairs on both sides of the needle. In the western part there is also a ramp for wheelchairs and prams. Eastern wall of the lower level was disbanded on the basis of arcades, in which there are commercial facilities such as shops and cafes. Focal point of this level is accented with the site for pot specimen tree. Underpass is actually underground Square (with a width of about 50 meters), which both provide a rich wall of the functional program. The plan is to, among others. Headquarters Location Museum of the City of Krakow - Nowa Huta subsidiaries as well as cultural facilities, shopping and dining.

2.3. Square - the most southern part of the team. At the same time the most richest in natural and scenic. Today this place is highly appreciated by the inhabitants, especially the next, or residential tenants E. Center utilize them as their backyard, playing with children, guiding the dogs, and even sunbathing, using a fine sunny conditions. The concept of the crown could not thus become different, and this area had to be cultivated as an ordered space of recreation and rest heavily on natural pronunciation. Pathways is not accidental, since the system repeats the paths beaten by passers-by, and thus provide the most functional configuration. To emphasize the axial center of home runs a walking alley, which is topped with a viewing platform. Its mission is to provide a broad view of the landscape from Krakow to the Tatra Mountains. This design, which is the extension of the pedestrian promenade, close the axial compositional assumption, while opening up the distant views. In addition, a platform that bypasses located on the west side of foliage, which are important for biodiversity conservation element of nature. The center square is planned as a large lawn - a place for games and fun. A gentle slope towards the south has inspired the author to use this less 1,5 m difference up to a series of low walls reinforced grass flats of about 50 cm high, so that they become seats. On the south-east corner of the square is proposed to install solid wood laminate chairs.

3. CONCEPT OF NEW CENTER IN COMPARISON WITH SIMILAR REALIZATIONS SIMILAR

Public space in the city already has its origins in antiquity, in which social life, political or trade just went on in such places. Designing public spaces in cities today is also important. Changing social preferences and a passion for personal space problem of modern man is born alone, despite the presence of other people. Isolation of the human being takes place in both large housing units, how and small settlements, where it would seem that everyone should be familiar. Today, the public space not only creates a city's identity, but also should become a meeting place and the life of modern man. This space is now living for a large number of users, whose voice and needs are not without significance. Increasingly, one hears about the need to revive the forgotten public spaces. Residents are slowly gaining awareness that their home does not end at the front door, but it is continued beyond them. The condition is the attractiveness of that space behind the door. The role of the designer is the transformation and provide space for users to each of them had a sense of identity with the place and saw them as "their". This approach guarantees the interest of residents, care for common property and the long existence of public space. The urban landscape is inextricably linked with both high cubature architectural

objects, as well as with organic tissue. Interaction between them, the proportions, the function and form are the same quality space, as well as the quality of life of those who use this public space. Actually draw some trends in creating the urban landscape. At the two poles are cultural direction approach in which the predominant tissue building, and green becomes a mere detail, and a more natural direction, in which the city built-up area, a new entity, almost entirely made from plant material. A few examples below presents the current trends in the design of public spaces in the world. All these projects were made after 2000, so they represent the latest approach.

Stadtlounge St. Gallen in Switzerland. The construction is completed in 2005, can serve as an illustration of a courageous, albeit intriguing, a designing approach. In this embodiment clearly outweighs cultural approach. Almost literally, the public space was treated as a city's living room. Bold and sophisticated form of a city square where the green has been reduced almost to zero and the space was covered with a square red granulated rubber flooring looks like carpet imitation. This raises an association with the representative red carpet - a place full of splendor. Such use of space creates a very strong accent. So extravagant treatment of the subject all the more surprising that this is the old city with a very conservative tradition. Another example is the recent implementation of the main square of Manchester - industrial town suffering due to lack of green spaces. Undergone revitalization in 2002 **Piccadilly Gardens** is a square surrounded by a communication infrastructure (highways and tram wheel), and office buildings. It seems that the creators were trying to compensate for a deficit of greenery in the city, placing at its center the great lawn. This soft surface invites office workers and travelers to visit it. Thanks to this town square becomes an urban garden. An example from St. Gallen can be placed at one pole of trends in contemporary architectural landscape design, Piccadilly Gardens is in the middle of the scale, while Singapore's proposal **One North** in 2006, should represent a natural approach to the pole. Centre for the newly emerging area of One North in Singapore has been treated as a garden city. Surrounded by public, academic and housing is a public space which is also a "lung" for the urban system. Interestingly, the park planned as a "green lung of the city" is also the first of its kind representing a combination of public spaces and green areas of communication routes on a city garden. The concept of the Centre of Nowa Huta as a keystone between the urban and natural tissue grows from the identity of this place and local conditions. At the same time is part of contemporary trends in the design of public spaces. Enrichment of urban centers by the greenery, not only softens the rigid urban complexes, but also allows for more user-friendly spaces for human existence.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Gawryluk B. *Fenomen Nowej Huty*, Aura nr 6/2009,
- [2] Kotarbiński A., *Realizm socjalistyczny w architekturze*, Katowice, Spółdzielnia Wydawnicza – Oświatowa „Czytelnik” 1952
- [3] Kudłek J. Pępkowska J., *Przyroda Krakowa*, Kraków, Uniwersytet Jagielloński 2005,
- [4] Lasantos A., Quartino D.S., Vranckx B., *Krajobraz miejski Nowe trendy, Nowe inspiracje, Nowe rozwiązania*, Warszawa, Tmc, 2008.

- [5] Mieźian M., *Nowa Huta Socjalistyczna w formie, fascynująca w treści*, Kraków, Wydawnictwo Bezdroża, 2004.
- [6] *Nowa Huta architektura i twórcy miasta idealnego, niezrealizowane projekty*, red. A. Biebrzycka, Kraków, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, 2007.
- [7] Pawłowska K., *Przeciwdziałanie konfliktom wokół ochrony i kształtowania krajobrazu*, Kraków, Politechnika Krakowska, 2008.
- [8] Porębska E., Od redaktora, *Architektura Murator*, nr 5(176) 2009,
- [9] Sanchez Vidiella A., *Atlas współczesnej architektury krajobrazu*, Warszawa, Tmc, 2009.

O AUTORZE

Absolwent Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej na kierunku Architektura Krajobrazu. Asystent w Pracowni Projektowania Architektury Krajobrazu PK. Rozwija zainteresowania tematami szeroko rozumianej kreacji w przestrzeniach publicznych. Laureat konkursów architektoniczno-krajobrazowych.

AUTHOR'S NOTE

Graduated from the Faculty of Architecture of Cracow University of Technology majoring in Landscape Architecture. Assistant in Landscape Architecture. Develops interest in the broader themes of creation in public spaces. Winner of landscape architectural competitions.